МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна
Філологічний факультет

Кафедра загального та прикладного мовознавства

_____
кафедрою загального
та прикладного мовознавства

від «____»_____2026 р.,

протокол № _____

Завідувач кафедри

_____ Наталія ДУБОВИК
(підпис) (ім'я, прізвище)

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

здобувача _____першого (бакалаврського)_____ рівня вищої освіти

Вербальні та невербальні особливості політичних дебатів на прикладі Дональда Трампа, Камали Гарріс та Джо Байдена

Спеціальність (спеціалізація) 035 Філологія 035.10 прикладна лінгвістика
(код та найменування спеціальності; спеціалізації спеціальності)

Освітня програма Прикладна лінгвістика та англійська мова
(назва освітньої програми)

Здобувач _____ Марія Ключко
(підпис) (ім'я, прізвище)

Науковий керівник _____ Наталія Дубовик
(підпис) (ім'я, прізвище)

Харків - 2026

ЗМІСТ

АНОТАЦІЯ 3
ВСТУП 5
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ КОМУНІКАЦІЇ В ПОЛІТИЧНИХ ДЕБАТАХ 9
1.1 Особливості політичної комунікації в дебатах та моделі комунікації дебатів 9
1.2 Емотивність у політичних дебатах 15
1.3 Роль вербальних та невербальних засобів у формуванні політичного іміджу в дебатах 20
Висновки до розділу 1 24
РОЗДІЛ 2 ВЕРБАЛЬНІ ТА НЕВЕРБАЛЬНІ ОСОБЛИВОСТІ ПОЛІТИЧНИХ ДЕБАТІВ 27
2.1 Порівняльний лексичний аналіз тематичних блоків у виступах Д. Трампа, К. Гарріс та Д. Байдена 27
2.2 Вербальні особливості політичних дебатів Дональда Трампа та Джо Байдена 32
2.3 Значення вербальної комунікації Дональда Трампа та Джо Байдена 38
2.4 Невербальні особливості політичних дебатів Дональда Трампа та Джо Байдена 44
Висновки до розділу 2 49
ВИСНОВКИ 52
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ 55

АНОТАЦІЯ

Дипломна робота присвячена дослідженню вербальних та невербальних особливостей політичних дебатів на прикладі виступів Дональда Трампа, Камали Гарріс та Джо Байдена. Політична комунікація відіграє важливу роль у формуванні громадської думки, а дебати є важливою формою публічного дискурсу, що поєднує аргументацію, емоційний вплив і стратегічне позиціонування.

Метою роботи є всебічне дослідження вербальних і невербальних особливостей політичних дебатів Дональда Трампа, Камали Гарріс та Джо Байдена з урахуванням тематичної специфіки їхніх виступів, лексичних стратегій і невербальної поведінки в контексті політичної комунікації.

Об'єктом дослідження є політична комунікація в межах передвиборчих дебатів.

Предметом дослідження є вербальні та невербальні особливості мовлення досліджуваних політиків.

Методи дослідження включають контент-аналіз, дискурс-аналіз, порівняльний і тематичний аналіз, а також спостереження за невербальною поведінкою.

У роботі здійснено порівняльний аналіз лексичних особливостей мовлення політиків та досліджено їхню невербальну поведінку (жести, міміка, інтонація). З'ясовано, що їхні комунікативні стратегії варіюються від експресивної та конфронтаційної до стриманої та емпатійної.

Отже, встановлено, що ефективність політичних дебатів залежить від поєднання вербальних і невербальних засобів, а також здатності поєднувати раціональну аргументацію з емоційним впливом.

Ключові слова: політична комунікація, політичні дебати, вербальні засоби, невербальні засоби, емотивність, політичний дискурс, імідж політика, комунікативні стратегії.

ABSTRACT

The thesis is devoted to the study of verbal and nonverbal features of political debates based on the speeches of Donald Trump, Kamala Harris, and Joe Biden. Political communication plays an important role in shaping public opinion, while debates represent a form of public discourse combining argumentation, emotional influence, and strategic positioning.

The aim of the study is to analyze verbal and nonverbal features of political debates and determine their impact on the audience and political image formation. **The object** of the research is political communication within election debates. **The subject** of the research is the verbal and nonverbal characteristics of the speech of the analyzed politicians.

The research methods include content analysis, discourse analysis, comparative and thematic analysis, as well as observation of nonverbal behavior.

The study presents a comparative analysis of lexical features in politicians' speeches and examines their nonverbal behavior (gestures, facial expressions, and intonation). It has been established that their communicative strategies range from expressive and confrontational to restrained and empathetic.

Thus, it is concluded that the effectiveness of political debates depends on the combination of verbal and nonverbal means, as well as the ability to balance rational argumentation and emotional influence.

Keywords: political communication, political debates, verbal means, nonverbal means, emotiveness, political discourse, political image, communicative strategies.

ВСТУП

Актуальність теми. У сучасному глобалізованому світі, який характеризується високим рівнем інформаційної насиченості, цифровізацією комунікативних процесів і домінуванням медіапростору, політична комунікація перетворюється на один із ключових інструментів формування суспільної свідомості. Особливого значення вона набуває в умовах гібридних інформаційних впливів, політичної конкуренції та трансформації демократичних інститутів. У цьому контексті політичні дебати виступають не лише як форма публічної аргументації, але і як складний комунікативний феномен, у якому поєднуються мовні, психологічні, соціальні та медійні аспекти впливу на аудиторію.

Політична комунікація як міждисциплінарне явище, що охоплює лінгвістику, психологію, соціологію, політологію та медіадискурс, сьогодні набуває особливого значення в умовах глобалізованого інформаційного простору. Особливої актуальності набуває дослідження політичних дебатів як форми публічного висловлення політичної позиції, що передбачає активне використання як вербальних, так і невербальних стратегій впливу на електорат. Політичні дебати є не лише засобом донесення ідеологічних меседжів, а й ефективною платформою для формування іміджу політика, управління емоціями аудиторії та мобілізації прихильників.

Зростання ролі масових комунікацій і соціальних мереж суттєво змінює характер політичного дискурсу, надаючи особливого значення не лише змісту висловлювань, але й формі їх подання. Саме тому вербальні та невербальні компоненти політичної комунікації стають вирішальними у формуванні довіри до політичних акторів, їхнього іміджу та сприйняття широкими масами. В умовах медіатизації політики невербальні сигнали - жести, міміка, інтонація, темп мовлення - здатні підсилювати або, навпаки, нівелювати зміст повідомлення, що робить їх об’єктом особливої наукової уваги.

Актуальність обраної теми продиктована тим, що невербальні засоби вираження у публічному дискурсі дедалі сильніше впливають на масову свідомість. Вони трансформують сприйняття політика суспільством, безпосередньо координуючи параметри його переконливості, статусності та загальної привабливості.. Політичні дебати Дональда Трампа, Камали Гарріс та Джо Байдена є яскравим прикладом сучасної політичної комунікації, в якій вербальні та невербальні компоненти тісно переплітаються, створюючи складну систему семіотичних і дискурсивних впливів. Дональд Трамп, відомий своєю прямолінійністю, агресивним стилем мовлення та яскраво вираженою невербальною експресією, протистоїть Камалі Гарріс - політикині з виразно артикульованою риторикою, яка поєднує логічну аргументацію та стриману жестикуляцію, та Джо Байдену - «емпатичному традиціоналісту», який пропонує відновлення нормальності, спокою та стабільності. Аналіз їхніх виступів дозволяє не лише простежити контрасти стилістичних стратегій, а й з’ясувати, як саме комунікативні засоби формують політичну ідентичність та імідж кандидатів.

Дискусійні виступи проведені Дональдом Трампом, Камалою Гарріс та Джо Байденом є показовим матеріалом для дослідження сучасних тенденцій політичної комунікації. Вони відображають різні моделі політичної поведінки, стилі мовлення та способи впливу на аудиторію: від конфронтаційної, емоційно насиченої та експресивної риторики до стриманого, аргументованого та емпатійного дискурсу. Це дозволяє не лише здійснити порівняльний аналіз їхніх комунікативних стратегій, але й виявити загальні закономірності функціонування вербальних і невербальних засобів у політичних дебатах.

Метою роботи є всебічне дослідження вербальних і невербальних особливостей політичних дебатів Дональда Трампа, Камали Гарріс та Джо Байдена з урахуванням тематичної специфіки їхніх виступів, лексичних стратегій і невербальної поведінки в контексті політичної комунікації.

Для досягнення поставленої мети необхідно виконати такі **завдання**:

1) проаналізувати теоретичні основи політичної комунікації, визначити її сутність, моделі та особливості реалізації у форматі політичних дебатів;

2) визначити функції емотивності у структурі політичної комунікації та її роль у формуванні іміджу політика;

3) здійснити порівняльний аналіз лексичних особливостей мовлення Дональда Трампа, Камали Гарріс та Джо Байдена у контексті актуальних політичних тем;

4) охарактеризувати невербальні особливості політичної комунікації обох кандидатів;

5) визначити значення вербального компоненту у формуванні політичного дискурсу.

Об'єктом дослідження є політична комунікація в межах передвиборчих дебатів.

Предметом дослідження виступають вербальні та невербальні особливості мовлення Дональда Трампа, Камали Гарріс та Джо Байдена у рамках публічної політичної взаємодії.

Методи дослідження включають:

- контент-аналіз, що дає змогу систематизувати й класифікувати вербальні висловлювання відповідно до тематики дебатів;

- метод дискурс-аналізу, застосований для виявлення прагматичних намірів політиків;

- метод порівняльного аналізу, що дозволяє зіставити стратегії комунікації;

- елементи психолінгвістичного підходу, які слугують для аналізу емоційного впливу на реципієнтів;

- тематичний аналіз, який сприяє виявленню ключових наративів;

- спостереження за невербальною поведінкою суб’єктів дебатів.

Наукова новизна дослідження зумовлена комплексним підходом до аналізу політичних дебатів як інтегрованого комунікативного процесу, в якому поєднуються вербальні та невербальні аспекти впливу. У роботі

здійснено системне зіставлення мовленнєвих стратегій Дональда Трампа, Камали Гарріс та Джо Байдена з урахуванням тематичного наповнення їхніх виступів, що дозволяє виявити специфіку індивідуальних стилів політичної комунікації. Новизна також виявляється у застосуванні поєднання методів контент-аналізу, дискурс-аналізу та тематичного аналізу для дослідження політичного дискурсу, що забезпечує багатовимірність інтерпретації отриманих результатів.

Практичне значення дослідження полягає у можливості використання отриманих результатів у різних сферах наукової та професійної діяльності. Отримані результати також можуть бути корисними для розробки рекомендацій щодо підвищення ефективності публічних виступів політиків, зокрема у форматі дебатів, де вирішальне значення має не лише зміст висловлювань, але й спосіб їх подання. Таким чином, дослідження має як теоретичну, так і прикладну цінність, що підсилює його значущість у сучасному науковому та суспільному контексті.

Структура роботи. Дипломна робота охоплює вступ, два розділи з підрозділами, висновки до кожного розділу, загальні висновки, список використаних джерел та додатки.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ КОМУНІКАЦІЇ В ПОЛІТИЧНИХ ДЕБАТАХ

1.1 Особливості політичної комунікації в дебатах та моделі комунікації дебатів

У сучасній політичній комунікації дедалі більше уваги приділяється вивченню її специфіки в контексті політичних дебатів, адже саме дебати становлять одну з найскладніших форм політичного дискурсу, в якій вербальні й невербальні засоби поєднуються у складну систему комунікативних стратегій. Вони відіграють провідну роль у впливі на масову свідомість виборців, формуванні громадської думки та реалізації політичного впливу. Особливої актуальності набуває дослідження дебатів як комунікативного феномену в демократичних суспільствах, де пряма взаємодія між політиками й аудиторією є важливою умовою формування політичної легітимності [13, с. 18].

Політична комунікація в межах дебатів виконує не лише інформативну функцію, а й функцію соціального впливу, яка реалізується через емоційні апеляції, аргументацію, риторичні прийоми та невербальні сигнали. Вона виявляє себе як процес цілеспрямованого обміну повідомленнями між учасниками політичного процесу, що формує систему символічних зв’язків у суспільстві. Особливістю комунікації в політичних дебатах є її стратегічна орієнтованість: політики не лише передають інформацію, а й маніпулюють нею задля здобуття підтримки, мобілізації електорату або дискредитації опонента [7, с. 41]. Таким чином, політичне спілкування в дебатах перетворюється на арсенал тактичного впливу, що є характерною рисою сучасного політичного дискурсу.

Аналіз вербальних та невербальних аспектів комунікації в дебатах дозволяє глибше зрозуміти природу політичного впливу. Вербальні засоби виявляються в аргументативних конструкціях, стилістичних прийомах,

інтонаційних варіаціях та лексичному виборі. Невербальні компоненти, до яких належать міміка, жести, поза, темп мовлення, інтонаційна виразність, мають не менше значення, оскільки вони часто слугують ключовими у формуванні емоційного фону виступу [8, с. 143; 9, с. 3]. Це особливо важливо під час телевізійних дебатів (які транслювалися в соціальних мережах), де візуальна комунікація відіграє провідну роль у сприйнятті політичного меседжу аудиторією.

Моделі комунікації, які застосовуються в політичних дебатах, суттєво впливають на їхню ефективність. Найпоширенішими є лінійна (трансмітивна) та інтерактивна (зворотна) моделі. У межах лінійної моделі комунікація розглядається як процес передачі повідомлення від джерела до адресата без активної участі останнього. Такий підхід характерний для політичних режимів із авторитарним ухилом, де основна мета - контроль за масовою свідомістю. Як зазначає А. Богаченко, в таких умовах домінує односторонній комунікативний вплив, який зводиться до пропаганди та інформаційної монополії [3, с. 53].

Інтерактивна модель, що більш характерна для демократичних суспільств, передбачає обопільний обмін повідомленнями, реакціями та зворотним зв’язком. Саме така модель найчастіше реалізується у форматі відкритих політичних дебатів, де кандидати, окрім монологічних виступів, активно відповідають на запитання опонентів і виборців, аргументують власну позицію та реагують на контраргументи. Ця модель базується на концепції горизонтальної комунікації, де політик не домінує, а вступає в діалог із соціумом, підкреслюючи демократичні цінності та відкритість до критики [13, с. 75; 15, с. 39].

Політична комунікація, що реалізується в дебатах, функціонує не в ізоляції, а в межах ширшого соціального, культурного та психологічного контексту. На її характер впливають такі чинники, як політична культура, особистісні якості кандидата, стратегія політичної партії, наявні комунікативні технології, а також рівень довіри до політичного інституту

загалом. Значну роль відіграє медіапосередництво - особливо в епоху цифрових технологій, коли політична комунікація дедалі частіше реалізується через телебачення, соціальні мережі та інтернет-платформи [12, с. 128; 16, с. 10].

У цьому сенсі політичні дебати є не лише формою дискусії, а й комунікативною ареною, на якій моделюється майбутня влада: у ході дебатів формуються уявлення виборців про компетентність, етичність, лідерський потенціал кандидатів. Водночас дебати сприяють підвищенню політичної свідомості громадськості, адже завдяки публічній дискусії активізується критичне мислення аудиторії, яка сприймає не лише зміст, а й форму комунікації [14, с. 101]. Отже, політична комунікація в дебатах є динамічним і складним процесом, який вимагає від дослідника врахування численних параметрів - від мовленнєвих особливостей до політичного контексту.

У сучасному науковому дискурсі політична комунікація розглядається як багатоаспектний процес взаємодії між владними інституціями, політичними акторами та громадськістю, де ключову роль відіграють моделі комунікації, що реалізуються в межах публічного діалогу, зокрема в політичних дебатах. Особливої актуальності це питання набуває в умовах функціонування демократичних суспільств, де діалогічність, прозорість та зворотний зв’язок формують фундамент політичної взаємодії. У таких умовах політична комунікація характеризується не стільки передаванням одностороннього повідомлення, скільки формуванням інтерактивної платформи для обміну думками, в якій влада не лише транслює політичні меседжі, а й отримує реакцію від громадськості через різноманітні канали - незалежні медіа, опозиційні платформи, соціальні мережі, масові протести, результати соціологічних досліджень та інші форми суспільної активності [3, с. 53].

Завдяки такому зворотному зв’язку влада може об’єктивно виправляти свій курс, що є базовим атрибутом демократичного устрою. Саме ця особливість двостороннього комунікаційного процесу дозволяє політичним

акторам оперативно реагувати на зміну суспільних настроїв, що, у свою чергу, зумовлює необхідність оволодіння ефективними моделями політичної комунікації. Лінійні моделі, зокрема модель Лассвелла, що описує процес комунікації через п’ять ключових запитань - хто повідомляє, що саме повідомляє, яким чином, кому і з яким результатом - репрезентують класичний підхід до аналізу комунікаційних практик, однак в умовах політичних дебатів така модель виявляється обмеженою, оскільки ігнорує вплив інтерактивної реакції аудиторії та контексту на сам процес комунікації [2, с. 127].

Сучасні політичні дебати дедалі частіше реалізуються в межах моделей, що враховують не лише канал передачі інформації, а й вплив зовнішніх та внутрішніх чинників на ефективність комунікаційного акту. В цьому контексті модель Шеннона-Вівера є надзвичайно продуктивною, оскільки враховує елементи шуму, які можуть перешкоджати адекватному сприйняттю повідомлення. Такі «шуми» в умовах політичних дебатів проявляються як на рівні технічного забезпечення (наприклад, проблеми трансляції), так і на рівні емоційно-психологічного сприйняття, коли негативне ставлення виборців до одного з кандидатів ускладнює об'єктивне сприйняття його меседжів [2, с. 201].

Особливої уваги заслуговує модель Якобсона, яка аналізує комунікацію через шість основних складників: адресанта, повідомлення, контакт, адресата, контекст і код. Ця модель є особливо релевантною в аналізі політичних дебатів, оскільки дозволяє виявити не лише формальну структуру комунікаційного акту, а й вивчити його прагматичні та семантичні параметри. В політичній комунікації, а особливо в дебатах, провідну роль відіграє конотативна функція мови - здатність повідомлення викликати емоційні реакції, впливати на ставлення аудиторії та моделювати її поведінкові очікування. Це проявляється як у вербальній структурі мовлення (риторичні запитання, метафори, емфатичні конструкції), так і в невербальних аспектах (жестикуляція, інтонаційні модуляції, міміка тощо) [2, с. 276].

Застосування різних моделей комунікації в політичних дебатах дозволяє не лише здійснювати глибокий аналіз стратегій впливу на масову аудиторію, але й визначати ефективність таких стратегій у контексті політичного змагання. Зокрема, у демократичному середовищі, де важливою умовою є забезпечення прозорого діалогу між владою та народом, кандидати вдаються до двосторонніх стратегій комунікації, у межах яких вони не лише декларують власну політичну позицію, а й демонструють відкритість до діалогу, коригуючи свої меседжі відповідно до реакцій публіки. Саме ця динаміка, що забезпечує взаємодію між політиками й аудиторією, виступає однією з головних ознак сучасної політичної культури демократичного типу [18, с. 35].

Водночас у політичних системах із авторитарними елементами домінує лінійна модель комунікації, яка функціонує на принципах одностороннього передавання інформації, що унеможливлює конструктивний зворотний зв'язок. У таких випадках політична комунікація орієнтована на маніпулювання суспільною свідомістю через контроль за інформаційними каналами, використання пропаганди та обмеження альтернативних джерел інформації. У цьому контексті моделі комунікації стають інструментами не діалогу, а конструювання бажаного дискурсивного середовища, в якому позиція влади залишається домінантною. Таким чином, аналіз політичних дебатів з позицій комунікативних моделей дозволяє виявити специфіку функціонування політичного дискурсу залежно від типу політичного режиму, характеру соціальної взаємодії та рівня розвитку масової політичної культури. Ефективність такої комунікації значною мірою залежить від здатності політика одночасно керувати вербальними та невербальними компонентами мовлення, адаптувати повідомлення до емоційного тла аудиторії та зберігати стратегічну лінію аргументації [6, с. 74]. Розуміння особливостей таких моделей комунікації є ключовим для подальшого аналізу вербальних та невербальних засобів, які застосовуються в сучасних політичних дебатах.

Інтерактивна модель комунікації, як зазначають фахівці, передбачає наявність зворотного зв’язку та активної участі всіх сторін комунікації, що

особливо виразно проявляється у форматі дебатів [2, с. 47]. Згідно з концепцією Р. Ільчук, кожне висловлювання набуває смислового наповнення лише у взаємодії з відповідями інших учасників дискурсу. Ця діалогічність є базовим принципом політичних дебатів, де висловлювання одного з кандидатів стає імпульсом до реакції з боку опонента, а також емоційного або когнітивного відгуку з боку аудиторії. Ці реакції можуть проявлятися вербально - через вигуки, аплодисменти, репліки - або невербально - мімікою, жестами, зміною постави, а в умовах сучасного інформаційного суспільства - і через реакції в соціальних мережах, що активно транслюються в режимі реального часу [5, с. 2].

Трансакційна модель комунікації, яку концептуалізував Ф. Бацевич, розглядає комунікативний процес як синхронний обмін повідомленнями, де обидві сторони одночасно виступають як джерело та отримувач інформації [2, с. 47].

Особливе місце в комунікативному просторі політичних дебатів займає емоційний вплив на аудиторію. Згідно з теорією Іщенко О. В. та Верховцової О. М., конотативна функція мови виконує роль впливу на емоційний стан адресата, що в дебатному жанрі є необхідною умовою для створення ефективного меседжу [6, с. 147]. Політики використовують засоби просодики (інтонацію, акценти, паузи), риторичні прийоми (гіперболи, риторичні запитання, повтори) та невербальні індикатори (жести, міміка, контакт очима), аби створити бажану атмосферу сприйняття та емоційного залучення.

Риторика в політичних дебатах є інструментом не лише логічного переконання, а й емоційного впливу. Як слушно зазначає М. Калашлінська, ефективна політична комунікація поєднує раціональні та ірраціональні компоненти, що дозволяє звертатися до різних когнітивних рівнів сприйняття аудиторії [7, с. 96]. З одного боку, раціональні елементи - статистика, фактичні дані, посилання на експертні думки - слугують аргументацією для тих виборців, які мислять у межах логічного та прагматичного підходу. З іншого

боку, емоційні апеляції - до страхів, сподівань, моральних цінностей - мають потужний мотиваційний потенціал і сприяють формуванню емоційного зв'язку з аудиторією, що особливо важливо для залучення прихильників у контексті передвиборної боротьби [3, с. 52].

Не менш важливим чинником є здатність політика до адаптації риторичної поведінки відповідно до контексту дебатів, який включає як зовнішні обставини (соціальний фон, економічні виклики, медіаформат), так і внутрішню структуру взаємодії між дебатуючими сторонами. У цьому сенсі політична комунікація є не лише продуктом мовного конструювання, а й результатом стратегічного планування, що включає врахування комунікативних моделей, типів аудиторії та очікуваних реакцій. Складність дебатного дискурсу також полягає у необхідності балансу між змістовим та емоційним навантаженням повідомлення. Надмірна раціоналізація може створити ефект відчуження для частини електорату, тоді як надмірна емоційність - знецінити логічну аргументацію. Як наголошує Л. Мамчур, ефективна комунікація потребує гнучкості та вміння варіювати стилі мовлення в залежності від типу слухача та характеру політичної ситуації [11, с. 3].

Отже, що політичні дебати ілюструють не лише специфіку використання інтерактивних і трансакційних моделей комунікації, а й демонструють, як політики комбінують вербальні й невербальні засоби впливу, емоційні й логічні аргументи задля ефективної реалізації політичного меседжу. Політична комунікація в дебатах - це складна динамічна система взаємодії, в якій кандидати прагнуть не лише інформувати, а й переконати, зворушити, мобілізувати аудиторію на підтримку своїх ідей і програм, що й становить її головну особливість як форми публічної політичної взаємодії.

1.2 Емотивність у політичних дебатах

Емотивність як ключовий елемент політичної комунікації виявляється особливо яскраво під час політичних дебатів, де вона виконує функцію не лише підсилення риторичного ефекту, а й формування цілісного іміджу політика, здатного викликати емоційний відгук у виборців. Як наголошують дослідники, політична комунікація є не тільки процесом передавання інформації, але й соціально-психологічним інструментом впливу, в якому емоції відіграють вирішальну роль [3, с. 52]. Саме емотивна складова забезпечує ту комунікативну гнучкість, яка дозволяє адаптувати риторику політика до динамічних запитів аудиторії, сприяючи не лише раціональному, а й афективному переконанню.

Як зауважують Іщенко О.В. та Верховцова О. М , у політичних дискусіях, особливо в межах дебатів, важливо не лише донести інформацію, а й зробити її емоційно насиченою, експресивною, здатною викликати відгук у свідомості глядача чи слухача [6, с. 142]. Саме здатність говорити переконливо, натхненно та з урахуванням емоційної налаштованості аудиторії, дозволяє політичному діячеві сформувати позитивне враження та викликати довіру. Впевненість, чіткість висловлювань, емоційна виразність та логічна послідовність є необхідними характеристиками політичного ораторства, що суттєво підвищують ефективність дебатів.

У межах публічного дискурсу емоційність виявляється в поєднанні вербальних і невербальних стратегій впливу, де кожна з цих складових спрямована на посилення прагматичного ефекту мовлення. Як підкреслює Калашлінська М. В., політичні дебати являють собою не лише словесну боротьбу, а й театралізовану форму комунікації, у якій емоційне забарвлення промов є невід’ємним чинником досягнення політичних цілей [7, с. 47-48]. У межах таких дебатів політики застосовують складні емоційно-риторичні структури: вони акцентують увагу на болючих для суспільства темах, маніпулюють інтонацією, паузами, жестикуляцією - усе це формує багатовимірний вплив на свідомість реципієнта.

Емотивні компоненти політичного мовлення дозволяють сконструювати певну картину реальності, яка апелює не лише до логіки, а й до ціннісних орієнтирів слухача. Як зазначає Бацевич Ф. С., емоції відіграють роль соціального маркера, який дозволяє адресату краще зрозуміти інтенцію мовця, а також створюють певну атмосферу комунікативного акту, що може бути сприятливою або ворожою [2, с. 217]. Відтак, емоційна стратегія в політичному дискурсі функціонує як ключовий засіб зміцнення міжособистісної взаємодії на рівні «оратор - аудиторія», що особливо важливо в умовах виборчої конкуренції.

З огляду на це, політики, зокрема під час дебатів, активно експлуатують стратегії створення емоційного фону: використовують метафори, анафори, риторичні запитання, контрастні зіставлення, що не лише посилюють виразність мовлення, а й сприяють побудові емоційно насиченого дискурсу. Як зазначає Федик О., політична промова, зокрема у формі дебатів, є поліфонічною за своєю природою, адже включає різноманітні смислові регістри - від раціонального аргументування до емоційного збудження [18, с. 35]. Тому успішність дебатів значною мірою визначається здатністю політика активізувати емоційний потенціал мовлення задля формування позитивного ставлення до себе або негативного - до опонента.

У цьому контексті варто згадати і про важливість невербальних засобів комунікації як складової емоційної стратегії. Як слушно зазначає Каліман М. Р. та Рудницька В.Г., жести, міміка, інтонація, візуальні контактні елементи є не менш потужними інструментами впливу, ніж вербальні конструкції, адже вони передають емоційні сигнали, які можуть бути неусвідомлено сприйняті аудиторією [8, с. 229].

На думку Мамчур Л., саме комбінація когнітивного (раціонального) та емоційного (афективного) підходів дозволяє досягти максимального ефекту комунікації, оскільки аудиторія, яка отримує і логічні, і емоційні стимули, схильна до глибшого осмислення повідомлення [11, с. 3]. Отже, політичний дискурс, що базується на такій дихотомії, здатен бути не лише переконливим,

а й впливовим у довгостроковій перспективі. Таким чином, емотивність у політичних дебатах розглядається як цілісна система мовленнєвих і паралінгвістичних прийомів, що забезпечують високий рівень впливовості політичної комунікації. Це не лише допоміжний компонент, а одна з основних характеристик ефективної риторики, здатної мобілізувати електорат, спрямувати його емоційну енергію на підтримку певної політичної позиції, а також сформувати дискурсивний образ політика, який резонує з очікуваннями масової аудиторії. Політична емотивність є результатом складної взаємодії між інтенціональністю мовця, ситуативними контекстами дебатів і соціальними очікуваннями реципієнта - саме ця триєдність визначає її місце в структурі політичної комунікації.

Емотивність у політичних дебатах посідає винятково важливе місце, оскільки саме через емоційний компонент здійснюється потужний вплив на масову свідомість, формуються уявлення про політичного лідера та його опонента, відбувається нав’язування цінностей, світоглядних пріоритетів і політичних орієнтирів. Політична комунікація, як особлива форма дискурсивної взаємодії, не обмежується лише логікою викладу або раціональними аргументами, а передбачає активне застосування комунікативних стратегій, що апелюють до емоцій, інтуїції, відчуттів та асоціативного мислення аудиторії. У цьому контексті, як наголошує Лаврентій М. О., стратегія впливу в політичному дискурсі часто базується не стільки на переконанні, скільки на емоційному збуренні, що створює ефект негайного сприйняття і реагування з боку реципієнтів [10, с. 29].

Емоційність як засіб впливу виконує функцію посилення аргументації шляхом стимулювання реакцій, які сприяють ідентифікації виборця з кандидатом. Це дозволяє не лише підсилити риторичний вплив, а й знизити статус опонента, застосовуючи як прямі, так і опосередковані прийоми. Такі тактики особливо ефективні в умовах конкуренції, коли політик змушений не лише обґрунтовувати власну позицію, а й дискредитувати супротивника, демонструючи його недієздатність, агресивність або нещирість. Як зазначає

Ільчук Р. В., формування негативного образу опонента часто супроводжується використанням риторичних запитань, емоційно забарвлених епітетів і жестів, що виводять дебати за межі суто інтелектуального протистояння і переводять їх у площину психологічного домінування [5, с. 1-2].

Суть емотивності в політичних дебатах полягає у створенні певного емоційного фону, який визначає не тільки хід спілкування, а й його наслідки. У ході дебатів кандидати демонструють вербальні та невербальні стратегії, що апелюють до страху, надії, гніву, патріотизму тощо. Наприклад, кандидат, який бажає показати себе як лідера, що здатен забезпечити стабільність, підкреслює тривожність ситуації, водночас пропонуючи «єдине правильне» рішення. У цьому випадку емоція тривоги або страху трансформується у довіру до оратора як до «рятівника». Такий підхід детально аналізується у працях

Калашлінської М. В., яка вказує на наявність маніпулятивного потенціалу емоцій у побудові дискурсивного простору політичної взаємодії [7, с. 54].

Емотивна стратегія в дебатах також реалізується через особливу структуру мовлення. Відповідно до положень комунікативної лінгвістики, окреслених Бацевичем Ф. С., емоції виконують функцію семантичних сигналів, що дозволяють адресатові інтерпретувати висловлювання не лише на рівні значення, а й на рівні інтенції [2, с. 87]. Це означає, що емотивні елементи стають засобами кодування ставлення, позиції, настанови мовця, які можуть варіюватися від захоплення до іронії або відкритої зневаги.

Особливе значення має те, як емоційність узгоджується з невербальними компонентами. У цьому аспекті вагомим є внесок Калімана М. Р. та

Рудницької В.Г, які доводить, що жестикуляція, експресія обличчя та мова тіла в політичному дискурсі часто є домінантними над словесною складовою, особливо у випадках, коли мовне повідомлення є абстрактним або конфліктогенним [8, с. 132]. Відтак, емоції «виводяться назовні» не лише вербально, а й тілесно, і саме ця синергія забезпечує максимальний вплив на електорат.

Окремо варто наголосити, що емотивність у політичному дискурсі не завжди є ознакою емоційної нестабільності або маніпулятивної мети. Як зазначає Проноза І. І., вона є складником політичної ідентичності, що дозволяє спікеру «олюднити» свій образ, зробити його близьким до пересічного виборця, викликати емпатію, створити враження щирості та відкритості [15, с. 24].

Отже, емотивність у політичних дебатах постає як ключовий компонент політичної риторики, що не тільки впливає на сприйняття кандидата, а й визначає характер взаємодії між політиком та аудиторією. Вона реалізується через комплекс вербальних і невербальних засобів, зокрема: інтонацію, лексику з позитивною або негативною конотацією, паузи, жести, міміку тощо. Це дозволяє політикам ефективно реалізовувати комунікативні стратегії домінування, самоутвердження, приниження опонента та мобілізації електорату. На цьому ґрунтується уявлення про політичний дискурс як багаторівневу систему, у якій емоції відіграють не периферійну, а центральну роль. Усе це свідчить про те, що емотивність є не просто допоміжним чинником, а сутнісною характеристикою сучасних політичних дебатів, що визначає ефективність комунікації, її здатність трансформувати погляди аудиторії та формувати політичну реальність.

1.3 Роль вербальних та невербальних засобів у формуванні політичного іміджу в дебатах

У сучасному політичному дискурсі формування іміджу політичного діяча є складним багаторівневим процесом, що базується на взаємодії вербальних і невербальних компонентів комунікації. Політичні дебати, як особлива форма публічної комунікації, виступають ключовим майданчиком для репрезентації особистісних, ідеологічних та поведінкових характеристик політика, що в подальшому впливають на сприйняття його електоратом. Саме

у форматі дебатів найбільш чітко проявляється синергія мовних і позамовних засобів, які разом формують цілісний політичний образ.

Згідно з положеннями комунікативної лінгвістики, вербальна складова політичного іміджу охоплює вибір лексики, синтаксичні структури, стилістичні засоби та риторичні стратегії, що використовуються політиком для досягнення комунікативної мети. Водночас невербальна комунікація включає жести, міміку, інтонацію, темп мовлення, просторову поведінку та інші паралінгвістичні елементи, які значною мірою визначають емоційне сприйняття повідомлення [2].

Як зазначає М. В. Морарь, політичний імідж є результатом цілеспрямованої комунікативної діяльності, спрямованої на створення позитивного образу лідера у свідомості громадськості [12, с. 331]. У цьому контексті вербальні засоби виконують функцію раціонального переконання, тоді як невербальні - емоційного впливу, що разом забезпечує максимальну ефективність комунікації.

Особливу роль у формуванні політичного іміджу відіграє мовна стратегія, яка включає використання певних лексичних одиниць, метафор, повторів та інших стилістичних прийомів. За твердженням Н. Ферклафа, мова політики є інструментом влади, який не лише відображає соціальну реальність, але й формує її [26, с. 52]. Таким чином, політики свідомо обирають мовні засоби, які дозволяють їм позиціонувати себе як компетентних, рішучих або, навпаки, емпатичних лідерів.

У свою чергу, Т. ван Дейк підкреслює, що політичний дискурс є формою соціальної взаємодії, в якій мовні структури відображають ідеологічні позиції та сприяють їх поширенню [23, с. 67]. Це означає, що вербальні засоби не лише передають інформацію, але й конструюють певну картину світу, яка впливає на когнітивні процеси аудиторії.

Не менш важливим є використання прагматичних стратегій, зокрема імплікатур, що дозволяють політикам передавати приховані смисли. Відповідно до теорії Г. П. Грайса, ефективна комунікація передбачає

дотримання принципу кооперації, однак у політичному дискурсі цей принцип часто порушується з метою досягнення маніпулятивного ефекту [29, с. 28]. Таким чином, вербальні засоби стають інструментом не лише інформування, але й впливу.

Водночас невербальні компоненти комунікації мають не менш значущий вплив на формування політичного іміджу. Як зазначає А. Меграбіан, значна частина інформації в процесі спілкування передається саме через невербальні канали, що підсилює або, навпаки, нівелює зміст вербального повідомлення [35, с. 75]. У політичних дебатах це проявляється у здатності політика контролювати власну міміку, жестикуляцію та інтонацію.

П. Екман у своїх дослідженнях доводить, що емоції, які відображаються через міміку, є універсальними та можуть бути інтерпретовані незалежно від культурного контексту [25, с. 34]. Це означає, що навіть незначні зміни у виразі обличчя політика можуть суттєво впливати на сприйняття його щирості, впевненості або агресивності.

Просторові аспекти комунікації, досліджені Е. Холлом, також відіграють важливу роль у формуванні іміджу. Дистанція між учасниками дебатів, їхнє розташування на сцені, а також взаємодія з аудиторією створюють додаткові смислові акценти [30, с. 112]. Наприклад, впевнена постава та відкриті жести можуть сигналізувати про лідерські якості політика.

Е. Гофман у своїй концепції «представлення себе» підкреслює, що соціальна взаємодія є своєрідною театральною виставою, де кожен учасник прагне справити певне враження на аудиторію [28, с. 56]. У контексті політичних дебатів це означає, що політики свідомо конструюють свою поведінку, поєднуючи вербальні та невербальні засоби для досягнення бажаного ефекту.

Суттєвим аспектом є також взаємозв’язок між вербальними та невербальними елементами. Як зазначає Ф. С. Бацевич, ефективна комунікація можлива лише за умови узгодженості всіх її компонентів [2, с. 198].

Невідповідність між словами та невербальними сигналами може викликати недовіру з боку аудиторії, що негативно впливає на імідж політика.

У політичних дебатах ця узгодженість набуває особливого значення, оскільки аудиторія оцінює не лише зміст висловлювань, але й спосіб їх подачі. За словами Р. Перлоффа, політична комунікація є процесом стратегічного управління враженнями, де кожен елемент має значення [38, с. 102]. Таким чином, навіть незначні деталі можуть вплинути на загальне сприйняття політика.

Окремої уваги заслуговує роль медіа у формуванні політичного іміджу. У сучасному інформаційному суспільстві політичні дебати транслюються через різні канали комунікації, що підсилює значення візуальних та аудіальних аспектів. Як зазначає Б. Макнейр, медіа виступають посередником між політиком і аудиторією, формуючи інтерпретацію його образу [34, с. 89].

У цьому контексті важливим є також поняття фреймінгу, запропоноване Дж. Лакоффом, згідно з яким спосіб подачі інформації визначає її сприйняття [33, с. 15]. Вербальні та невербальні засоби разом створюють певний фрейм, який впливає на інтерпретацію політичного повідомлення.

Отже, роль вербальних і невербальних засобів у формуванні політичного іміджу є комплексною та багатогранною. Вони не лише забезпечують передачу інформації, але й формують емоційне ставлення аудиторії, впливають на її когнітивні процеси та визначають рівень довіри до політика. У політичних дебатах ці засоби функціонують як єдина система, ефективність якої залежить від їхньої узгодженості, доречності та стратегічного використання. Узагальнюючи, можна стверджувати, що політичний імідж є результатом інтеграції вербальних і невербальних компонентів комунікації, які взаємодіють між собою та створюють цілісний образ політика. Саме тому дослідження цих аспектів є надзвичайно важливим для розуміння механізмів впливу політичних дебатів на громадську думку та електоральну поведінку.

Висновки до розділу 1

У результаті теоретичного аналізу проблеми політичної комунікації в межах дебатного дискурсу встановлено, що сучасні політичні дебати є складною багаторівневою комунікативною системою, у якій поєднуються вербальні, невербальні, когнітивні та соціально-психологічні компоненти. Вони виступають не лише формою обміну інформацією між політичними акторами, але й інструментом стратегічного впливу на масову свідомість, формування політичного іміджу та мобілізації електорату. Теоретичне осмислення цього явища дозволило виокремити ключові закономірності функціонування політичної комунікації, які визначають ефективність публічних виступів у форматі дебатів.

Політична комунікація реалізується через різні моделі, серед яких особливого значення набувають лінійні, інтерактивні та трансакційні. Лінійні моделі, зокрема класичні концепції передачі інформації, демонструють односторонній характер комунікації, що обмежує можливості зворотного зв’язку. Водночас інтерактивні моделі враховують активну участь аудиторії, підкреслюючи важливість реакції реципієнтів та адаптації повідомлення відповідно до їхніх очікувань. Найбільш релевантними для аналізу політичних дебатів є трансакційні моделі, які відображають динамічний характер комунікації як процесу одночасного обміну смислами між учасниками, де кожен з них виступає і як адресант, і як адресат.

Доведено, що в умовах демократичного суспільства політична комунікація має переважно діалогічний характер, що передбачає постійний зворотний зв’язок між владою та громадськістю. Це зумовлює необхідність використання гнучких комунікативних стратегій, які дозволяють політикам оперативно реагувати на зміни суспільних настроїв і формувати ефективну взаємодію з аудиторією. Політичні дебати в цьому контексті виступають як інтерактивний майданчик, де відбувається не лише обмін аргументами, але й конструювання політичних смислів.

Встановлено, що емоційна складова є невід'ємною частиною політичного дискурсу, оскільки вона значною мірою визначає рівень впливу на аудиторію. Емотивність проявляється як у вербальних засобах (лексика, метафори, риторичні фігури), так і в невербальних (інтонація, міміка, жести), що разом створює комплексний ефект емоційного впливу.

З'ясовано, що ефективність політичної риторики значною мірою залежить від здатності поєднувати раціональні та емоційні елементи. Раціональні аргументи забезпечують логічну переконливість, тоді як емоційні апеляції сприяють формуванню довіри, симпатії або, навпаки, критичного ставлення до опонента. Такий синтез дозволяє політикам охоплювати різні сегменти аудиторії, адаптуючи свої повідомлення до їхніх когнітивних і емоційних потреб.

Встановлено, що емотивність виконує не лише функцію підсилення повідомлення, але й виступає інструментом маніпулятивного впливу, що дозволяє формувати певні інтерпретації політичної реальності. Використання емоційних стратегій, таких як апеляція до страху, надії чи цінностей, є важливим елементом політичної боротьби в умовах конкурентного дискурсу. Формування політичного іміджу є результатом комплексної взаємодії вербальних і невербальних засобів комунікації. Вербальні засоби забезпечують передачу змісту, структурування аргументації та реалізацію риторичних стратегій, тоді як невербальні компоненти підсилюють або модифікують сприйняття цього змісту, створюючи емоційний фон комунікації.

Згідно з теоретичними положеннями, невербальна комунікація відіграє вирішальну роль у формуванні першого враження про політика, визначаючи рівень його довіри та авторитетності. Жести, міміка, постава, тембр голосу та інші паралінгвістичні характеристики можуть як підсилювати, так і нівелювати вербальне повідомлення, що робить їх невід'ємною складовою політичного іміджу. Особливого значення набуває узгодженість між вербальними та невербальними компонентами. Невідповідність між словами

та поведінкою політика може викликати когнітивний дисонанс у аудиторії та знизити рівень довіри до нього. Таким чином, ефективна політична комунікація передбачає гармонійне поєднання всіх її складових.

Отже, політичні дебати є складною комунікативною практикою, у якій поєднуються різні моделі комунікації, емоційні стратегії та засоби формування іміджу. Їх ефективність залежить від здатності політиків адаптувати свої комунікативні стратегії до конкретного контексту, враховуючи особливості аудиторії, медіасередовища та політичної ситуації. Проведений аналіз дозволяє зробити висновок, що вербальні та невербальні засоби політичної комунікації є ключовими інструментами впливу в межах дебатного дискурсу. Їх комплексне використання забезпечує формування цілісного політичного іміджу, підвищує ефективність комунікації та сприяє досягненню стратегічних цілей політичних акторів.

РОЗДІЛ 2 ВЕРБАЛЬНІ ТА НЕВЕРБАЛЬНІ ОСОБЛИВОСТІ ПОЛІТИЧНИХ ДЕБАТІВ

2.1 Порівняльний лексичний аналіз тематичних блоків у виступах Д. Трампа, К. Гарріс та Д. Байдена

Лексичний склад політичної риторики визначає не лише смислове навантаження дебатного висловлювання, а й створює імідж політика, відображає його ідеологічні переконання, прагматичні цілі та маніпулятивні стратегії впливу на аудиторію. Особливо актуальним стає порівняння лексичних особливостей мовлення політиків під час дебатів, коли мовні засоби є інструментом конфронтації, саморепрезентації та аргументації. У цьому контексті доцільним є порівняльний аналіз вербальної поведінки Дональда Трампа та Камали Гарріс у межах найбільш резонансних тем їхніх публічних дебатів 2020 року: пандемія COVID-19, расова справедливість, економіка та зовнішня політика.

Перш за все, звернемо увагу на лексичний репертуар Дональда Трампа під час обговорення проблеми COVID-19. У своєму виступі Д. Трамп активно вживає марковану лексику, орієнтовану на виклик емоційної реакції. Зокрема, використання словосполучень «*China virus*», «*a plague sent from China*», свідчить про намагання персоніфікувати джерело пандемії й спрямувати негативну енергію аудиторії на зовнішнього ворога:

«*We were doing record-setting numbers. Then the plague came in from China. Should never have happened, but it did.*» (Donald Trump, Presidential Debate, 2020)

Подібна лексика виконує функцію дистанціювання та перекладання відповідальності. У цьому прикладі слово «*plague*» навантажене емоційним контекстом і виконує експресивно-переконувальну функцію. Крім того, присутній елемент гіперболізації: фраза «*record-setting numbers*» викликає ефект величності до кризи та знецінює всі наступні критики на адресу уряду.

На відміну від Д. Трампа, Камала Гарріс у своїй риториці апелює до фактів, емпатії та інституційної відповідальності. У її мовленні превалюють номінативні конструкції з нейтральною або навіть емпатичною конотацією:

«*The American people have had to sacrifice far too much because of the incompetence of this administration*».

«*They knew what was happening and they didn't tell you.*» (Kamala Harris, Vice Presidential Debate, 2020)

У цих висловлюваннях простежується стратегія делегітимізації опонента через аргументацію та емоційне залучення адресата. Вираз «*sacrifice far too much*» функціонує як лексичний індикатор апеляції до моральних втрат громадян, тоді як «*they didn't tell you*» активізує концепт зради, що має потужне риторичне навантаження. Для порівняння лексики двох політиків відповідно до теми COVID-19 доцільно узагальнити ключові приклади в таблиці 2.1.1.

Таблиця 2.1.1

Порівняння лексики двох політиків відповідно до теми COVID-19

Політик	Цитата (англ.)	Ключова лексика	Функція у висловлюванні
Donald Trump	«*The plague came in from China*.»	*plague, China*	Демонізація джерела загрози, відволікання від внутрішніх проблем
Kamala Harris	«*They knew what was happening and they didn't tell you.*»	*didn't tell you, they knew*	Делегітимізація, апеляція до зрадженого довіри

У контексті теми расової справедливості Дональд Трамп надає перевагу лексиці, що підкреслює правопорядок, безпеку та силові структури. В його виступах повторюється слово «*law*», що часто поєднується з «*order*»:

«*I am the president of law and order*.»

«*You won't be safe in Joe Biden's America*.» (Donald Trump, Republican National Convention, 2020)

Таке формулювання активізує концепт страху як інструмент впливу на свідомість аудиторії. Семантика безпеки переважає над семантикою

справедливості. Фраза «*You won't be safe…*» є прикладом тактики запобігання небезпеці, яка створює ефект екзистенційної загрози.

Камала Гарріс, у свою чергу, застосовує лексику, пов'язану з рівністю, справедливістю та правами людини. Вона вживає вирази на кшталт «*systemic racism*», «*equal justice under law*», які вказують на глибину структурної проблеми:

«*There's a reality that we must confront: America has never truly lived up to the promise of equal justice under law*.» (Kamala Harris, Democratic National Convention, 2020)

Така риторика функціонує як маркер соціальної відповідальності, спонукає до колективної саморефлексії. Вона використовує абстрактні, проте ціннісно навантажені номінації, які слугують не лише для осмислення проблеми, а й для утвердження моральної позиції. Порівняльну характеристику лексичних одиниць у межах теми расової справедливості подано в таблиці 2.1.2.

Таблиця 2.1.2

Порівняльна характеристика лексичних одиниць у межах теми расової справедливості

Політик	Цитата (англ.)	Ключова лексика	Функція у висловлюванні
Donald Trump	«I am the president of law and order.»	law and order	Підтримка авторитету, пріоритет безпеки
Kamala Harris	«Equal justice under law.»	equal justice, systemic racism	Соціальна рівність, апеляція до моральних принципів

Водночас для досягнення більш повного та об'єктивного аналізу лексичних стратегій у політичних дебатах доцільно включити до порівняння мовленнєву поведінку Джо Байдена, який репрезентує окрему модель політичної комунікації, що поєднує елементи раціональної аргументації, емоційної стриманості та апеляції до колективного досвіду. Його лексичний

репертуар відрізняється прагненням до консолідації аудиторії, зниження рівня конфронтації та акцентування на спільних цінностях.

У межах теми пандемії COVID-19 Джо Байден демонструє використання лексики, орієнтованої на відповідальність, турботу та солідарність. На відміну від Дональда Трампа, який схильний до зовнішньої атрибуції провини, Байден використовує інклюзивні займенники та конструкції, що підкреслюють спільність проблеми:

«We're in a situation where there are more than 200,000 dead. If you hear nothing else I say tonight, hear this: anyone who is responsible for that many deaths should not remain as President of the United States.»(Joe Biden, Presidential Debate, 2020)

У цьому фрагменті ключовими є лексеми «*responsible*», «*deaths*», «*should not remain*», які виконують функцію моральної оцінки та відповідальності. Використання займенника «*we*» формує ефект колективної залученості, тоді як категоричність висловлювання («*should not remain*») підсилює персуазивний вплив. Таким чином, Дж. Байден поєднує емоційний компонент (апеляція до втрат) із раціональною аргументацією (відповідальність за наслідки), що відрізняє його від більш експресивної риторики Д. Трампа та емпатійно-інституційного підходу К. Гарріс. Для узагальнення лексичних відмінностей трьох політиків у межах теми COVID-19 доцільно розширити попередню таблицю 2.1.3.

Таблиця 2.1.3

Порівняння лексики трьох політиків відповідно до теми COVID-19

Політик	Цитата (англ.)	Ключова лексика	Функція у висловлюванні
Donald Trump	«The plague came in from China.»	plague, China	Демонізація джерела, зовнішня атрибуція провини
Kamala Harris	«They didn't tell you.»	didn't tell you, they knew	Делегітимізація, апеляція до зради довіри
Joe Biden	«Anyone who is responsible… should not remain.»	responsible, deaths	Моральна оцінка, відповідальність, апеляція до втрат

У контексті теми расової справедливості Джо Байден використовує лексику, яка поєднує елементи інституційного дискурсу з емпатійною риторикою. Його висловлювання мають тенденцію до узагальнення та включення історичного контексту:

«We have to acknowledge that there is systemic injustice in this country, and we have to deal with it.» (Joe Biden, Presidential Debate, 2020)

У цьому прикладі ключові лексеми «*acknowledge*», «*systemic injustice*», «*deal with it*» відображають прагнення до раціонального осмислення проблеми та її вирішення. Використання модального дієслова «*have to*» створює імперативний характер висловлювання, проте без агресивної конотації, характерної для риторики Дональда Трампа. Д. Байден не апелює до страху, як це робить Д. Трамп, і не обмежується лише морально-ціннісними категоріями, як Камала Гарріс, а намагається поєднати ці підходи, формуючи збалансовану комунікативну стратегію.

Таблиця 2.1.4

Порівняльна характеристика лексики трьох політиків у межах теми расової справедливості

Політик	Цитата (англ.)	Ключова лексика	Функція у висловлюванні
Donald Trump	«You won’t be safe…»	safe, law and order	Апеляція до страху, акцент на безпеці
Kamala Harris	«Equal justice under law.»	equal justice, systemic racism	Моральна оцінка, соціальна справедливість
Joe Biden	«We have to acknowledge systemic injustice.»	acknowledge, injustice	Раціоналізація проблеми, заклик до дії

У темах економіки та зовнішньої політики Джо Байден демонструє схильність до використання лексики, пов’язаної зі стабільністю, відновленням та міжнародним партнерством. Наприклад:

«We need to build back better and strengthen our alliances around the world.» (Joe Biden, Campaign Speech, 2020)

Ключові слова «*build back better*», «*strengthen*», «*alliances*» формують позитивно орієнтований дискурс, спрямований на майбутнє. На відміну від

Трампа, який часто використовує лексику домінування та протиставлення («*America First*»), Д. Байден тяжіє до кооперативної моделі міжнародних відносин. Камала Гарріс у подібних контекстах також використовує подібну лексику, проте її висловлювання більш емоційно забарвлені, тоді як Д. Байден дотримується більш нейтрального та інституційного стилю.

Отже, включення до аналізу мовлення Джо Байдена дозволяє виокремити третю модель політичної риторики, яка займає проміжне положення між експресивною, конфронтаційною лексикою Дональда Трампа та емпатійно-ціннісною риторикою Камали Гарріс. Лексичний стиль Д. Байдена характеризується поміркованістю, орієнтацією на колективний досвід, використанням інклюзивних мовних засобів і прагненням до зниження конфліктності дискурсу. Це свідчить про те, що в сучасних політичних дебатах ефективність комунікації значною мірою залежить від здатності поєднувати емоційний вплив із раціональною аргументацією та стратегічним використанням мовних ресурсів.

2.2 Вербальні особливості політичних дебатів Дональда Трампа та Джо Байдена

Лексика політичних дебатів між Дональдом Трампом і Джо Байденом відображає не лише ідеологічне протистояння кандидатів, але й різні моделі політичної комунікації - конфронтаційну та консенсусну. Вербальна поведінка обох політиків демонструє полярність у стратегіях переконання: якщо Трамп апелює до емоцій, страхів і образів сили, то Байден використовує мову співчуття, колективної відповідальності й відновлення єдності.

Основні теми дебатів - пандемія COVID-19, економіка, расова напруга та легітимність виборів - дали змогу простежити відмінності у лексичних пріоритетах кожного кандидата.

Тема 1. Пандемія COVID-19

Під час обговорення пандемії Дональд Трамп вдається до виправдальної та звинувачувальної риторики. Він прагне дистанціюватися від відповідальності, вживаючи лексеми, що перекладають провину на зовнішні фактори:

«It's China's fault. It should have never happened. We did a great job.» (Donald Trump, Presidential Debate, 2020)

Ключові слова China's fault, great job мають функцію самозахисту та самопрославлення. Часте використання позитивно маркованої лексики щодо власних дій («great», «tremendous», «amazing») створює ефект гіперболізації та самопідтримки.

Джо Байден натомість фокусує увагу на співчутті, втраті людських життів і відповідальності уряду:

«The president knew how dangerous it was back in February and he didn't tell the American people.»

«Anyone who's responsible for that many deaths should not remain as President of the United States.» (Joe Biden, Presidential Debate, 2020)

Використання лексем dangerous, responsible, should not remain формує морально-оцінну рамку, апелюючи до етичної свідомості виборця.

Таблиця 2.2.1

Порівняння лексики Трампа та Байдена щодо теми COVID-19

Політик	Цитата (англ.)	Ключова лексика	Функція у висловлюванні
Donald Trump	«It's China's fault. We did a great job.»	China's fault, great job	Перекладання відповідальності, самопрославлення
Joe Biden	«Anyone responsible for that many deaths should not remain President.»	responsible, deaths, should not remain	Моральна оцінка, апеляція до відповідальності

В частині промови, що стосувалася економіки Трамп наголошує на своїх досягненнях, використовуючи економічно-популістичну лексику:

«We built the greatest economy in the history of the world, and now we're rebuilding it again.» (Donald Trump, Presidential Debate, 2020)

Вирази greatest economy, rebuilding again створюють ефект циклічності та непохитності. Тут застосовано риторику «успіху попри все», яка є складовою його іміджу як «ефективного бізнесмена».

Д. Байден відповідає, протиставляючи обіцянки відновлення середнього класу та соціальної справедливості:

«We're going to build back better. The wealthy are doing fine, but the middle class needs a break.» (Joe Biden, Presidential Debate, 2020)

Лексема build back better набуває символічного значення - як метафора колективного відновлення, на відміну від індивідуалістичної риторики Д. Трампа.

Таблиця 2.2.2

Порівняння лексики Трампа та Байдена щодо теми економіки

Політик	Цитата (англ.)	Ключова лексика	Функція у висловлюванні
Donald Trump	«We built the greatest economy in the history of the world.»	greatest economy, rebuilding	Самопрославлення, економічний націоналізм
Joe Biden	«We're going to build back better.»	build back better, middle class	Колективне відновлення, соціальний акцент

У темі расової напруги Д. Трамп вживає лексику, пов'язану із правопорядком і стабільністю, наголошуючи на необхідності силового контролю:

«I am the law and order candidate. You won't be safe in Joe Biden's America.»

(Donald Trump, Presidential Debate, 2020)

Лексеми law and order, safe підсилюють образ «захисника порядку», створюючи опозицію «хаос -Трамп».

Байден відповідає протилежним образом - через апеляцію до моральної відповідальності та потреби реформ:

«We have to address systemic racism in this country. It's about fairness and equality.»

(Joe Biden, Presidential Debate, 2020)

Використання systemic racism, fairness, equality формує дискурс інклюзії та суспільного оновлення.

Таблиця 2.2.3

Порівняння лексики Трампа та Байдена щодо теми расової справедливості

Політик	Цитата (англ.)	Ключова лексика	Функція у висловлюванні
Donald Trump	«I am the law and order candidate.»	law and order, safe	Консервативна стабільність, апеляція до страху
Joe Biden	«We have to address systemic racism.»	systemic racism, fairness	Соціальна рівність, моральна рефлексія

Лексичні стратегії Дональда Трампа відзначаються гіперболізацією власних досягнень, повторюваними позитивними епітетами та семантикою протистояння. Його мовлення спрямоване на мобілізацію емоцій страху й гордості. Натомість Джо Байден реалізує мову солідарності та моральної відповідальності, що проявляється у використанні оцінної, проте етично забарвленої лексики. Відмінність між політиками простежується не лише у

виборі слів, а й у типі комунікативної енергії: якщо Трамп комунікує через конфлікт і домінування, то Байден - через співчуття та заклик до єдності.

Водночас для більш глибокого розуміння вербальних особливостей політичних дебатів між Дональдом Трампом і Джо Байденом доцільно розглянути не лише лексичний склад їхнього мовлення, але й специфіку синтаксичної організації висловлювань, прагматичні інтенції, а також використання риторичних фігур і стратегій аргументації. Передусім варто звернути увагу на синтаксичні характеристики мовлення обох політиків. Дональд Трамп тяжіє до використання коротких, часто неповних або граматично спрощених речень, які мають виразний експресивний характер. Його мовлення насичене парцеляцією, повтореннями та риторичними вставками, що створює ефект спонтанності та наближеності до розмовного стилю:

«*We did a great job. A tremendous job. Nobody could have done it better*.» (Donald Trump, Presidential Debate, 2020)

У цьому прикладі спостерігається використання повтору «*job*», градації «*great*» - «*tremendous*» та абсолютної гіперболи «*nobody could have done it better*», що підсилює переконливість через емоційний вплив. Подібна синтаксична структура сприяє легкому сприйняттю інформації та її запам’ятовуванню, що є важливим у масовій комунікації.

Джо Байден, навпаки, демонструє схильність до використання складніших синтаксичних конструкцій, що включають підрядні речення, логічні зв’язки та аргументативні розгортання думки:

«*If we had listened to the scientists and acted earlier, we could have saved thousands of lives*.» (Joe Biden, Presidential Debate, 2020)

У цьому випадку умовна конструкція «*if… we could have…*» виконує функцію логічного аргументу, який апелює до раціонального мислення аудиторії. Д. Байден використовує причинно-наслідкові зв’язки, що формують у слухача уявлення про альтернативний розвиток подій і підсилюють критику опонента.

Ще однією важливою вербальною особливістю є використання займенників та стратегій адресації аудиторії. Дональд Трамп активно використовує протиставлення «*we*» - «they», де «they» часто позначає опонентів або зовнішні загрози:

«*They want to take away your jobs. We are protecting American workers*.» (Donald Trump, Campaign Speech, 2020)

Така бінарна опозиція створює чіткий поділ на своїх і чужих, що є характерним для популістської риторики. Вона сприяє мобілізації електорату через формування відчуття загрози та необхідності захисту. Джо Байден, у свою чергу, частіше використовує інклюзивний займенник «*we*», який не протиставляє, а об'єднує:

«*We can get through this together. We just need to do it as one nation*.» (Joe Biden, Presidential Debate, 2020)

Повтор займенника «*we*» виконує консолідуючу функцію, підкреслюючи ідею національної єдності. Така стратегія спрямована на зниження рівня конфронтації та створення позитивного емоційного фону.

Важливим елементом вербальної поведінки є також використання риторичних запитань та прямих звернень до аудиторії. Дональд Трамп часто застосовує риторичні питання як інструмент маніпуляції та підсилення власної позиції:

«*Do you really believe that? Do you think they can do better?*» (Donald Trump, Presidential Debate, 2020)

Ці питання не передбачають відповіді, а виконують функцію нав'язування сумніву щодо компетентності опонента. Вони активізують когнітивну діяльність слухача, одночасно спрямовуючи її у потрібному для мовця напрямі. Дж. Байден, натомість, рідше використовує риторичні питання, надаючи перевагу прямим твердженням і поясненням, що підсилює його образ як раціонального та врівноваженого політика. Його мовлення характеризується меншою кількістю конфронтаційних елементів і більшою орієнтацією на аргументацію.

Окремої уваги заслуговує використання стилістичних засобів. Дональд Трамп активно застосовує повтори як засіб підсилення:

«*It's a disaster. A total disaster. Something we've never seen before*.» (Donald Trump, Presidential Debate, 2020)

Повтор слова «*disaster*» створює емоційне нагнітання та підсилює драматизм ситуації. Подібна стратегія сприяє формуванню уявлення про кризу та необхідність радикальних дій. Джо Байден використовує стилістичні засоби більш стримано, однак його мовлення також містить елементи риторичного підсилення, зокрема анафору:

«*We need to act. We need to lead. We need to restore the soul of this nation*.» (Joe Biden, Campaign Speech, 2020)

Повтор конструкції «*we need to*» створює ритмічну організацію висловлювання та підсилює його переконливість, водночас зберігаючи логічність і послідовність аргументації.

Отже, вербальні особливості політичних дебатів між Дональдом Трампом і Джо Байденом виявляються не лише у виборі лексичних одиниць, але й у синтаксичних структурах, прагматичних стратегіях і стилістичних засобах. Дональд Трамп реалізує модель комунікації, що базується на експресивності, спрощенні, повторюваності та конфронтації, що забезпечує високий рівень емоційного впливу. Джо Байден, у свою чергу, демонструє більш структуровану, логічно вмотивовану та інклюзивну модель мовлення, яка спрямована на формування довіри, стабільності та колективної ідентичності. Така полярність вербальних стратегій відображає не лише індивідуальні стилі політиків, але й ширші тенденції сучасної політичної комунікації, у якій поєднуються елементи раціонального переконання та емоційного впливу.

2.3 Значення вербальної комунікації Дональда Трампа та Джо Байдена

Вербальна комунікація становить основу політичного дискурсу, оскільки саме через лексичне наповнення, граматичні структури, риторичні прийоми та стилістичні засоби формулюються ключові ідеї, ціннісні орієнтири та політичні наративи, спрямовані на вплив на електорат. У випадку Дональда Трампа та Джо Байдена їхні мовленнєві стратегії в дебатах відображають принципово різні підходи до політики, риторичні пріоритети та методи впливу на аудиторію.

Дональд Трамп використовує прямолінійну, часто спрощену мову, що апелює до емоцій слухачів. Його риторика характеризується використанням гіпербол, повторень, оціночних суджень та категоричних тверджень. Яскравим прикладом є його висловлювання під час дебатів 2020 року:
«We built the greatest economy in the history of the world, and we had to close it because of the China plague.» (Donald Trump, Presidential Debate, 2020)

Використання гіперболічного виразу «the greatest economy in the history of the world» виконує персуазивну функцію, формуючи позитивний образ президента як творця економічного процвітання. Водночас словосполучення «China plague» є прикладом стратегічного фреймінгу, що не лише переносить відповідальність за пандемію на зовнішнього ворога, але й активізує націоналістичні настрої. Такий вибір лексики супроводжується спрощеними синтаксичними конструкціями, що забезпечує доступність повідомлення для масової аудиторії.

Інший характерний приклад мовленнєвої стратегії Трампа - використання повторень для підсилення емоційного ефекту:

«Fake news. It's all fake news. You people don't report the truth.» (Donald Trump)

Повторення конструкції «fake news» виконує функцію мовленнєвої атаки та делегітимації засобів масової інформації, створюючи атмосферу недовіри до альтернативних джерел інформації. Ця лексична стратегія орієнтована на мобілізацію ядра прихильників через повторювані наративи, які легко запам'ятовуються.

На противагу, Джо Байден демонструє більш структурований, аргументований та логічно вибудований мовленнєвий стиль. У його риториці переважає звернення до фактів, конкретних пропозицій та особистого досвіду. Характерним прикладом є його виступ під час дебатів:

«I am the Democratic Party right now. The platform of the Democratic Party is what I, in fact, approved of.» (Joe Biden, Presidential Debate, 2020)

У цій репліці простежується чітке позиціювання та прийняття відповідальності за програму партії. Стиль мовлення Байдена характеризується використанням структурованих тверджень, логічних послідовностей та чітко артикульованих аргументів, що орієнтовані на раціональне переконання.

Ще одним показовим прикладом є апеляція до моральних цінностей у відповіді Д. Байдена:

«We have to address the systemic racism in this country. It's about fairness and equality.» (Joe Biden)

У цьому висловлюванні використано риторичну фігуру, що пов'язує конкретну проблему («systemic racism») із загальними цінностями («fairness and equality»), що передає цілісність ідейної позиції. Лексика Байдена менш емоційно забарвлена, натомість прагне до фактологічної обґрунтованості та ціннісної аргументації.

Таблиця 2.3.1

Порівняльний аналіз вербальних стратегій Трампа та Байдена

Комунікативна стратегія	Дональд Трамп	Джо Байден
Лексичний вибір	Проста лексика, повтори, емоційно забарвлені слова, поляризуючі терміни	Формальна лексика, нейтральність, терміни політики, ціннісні поняття
Риторичні засоби	Повтори («fake news»), гіперболи («the greatest economy»), метафори («China plague»)	Аргументи, причинно-наслідкові конструкції, апеляція до цінностей

Інформаційна структура	Фрагментарність, емфатичність, імпульсивність	Структурованість, логічність, послідовність викладу
Мета звернення	Мобілізація через емоції, поляризація, конфронтація	Переконання через раціональність, апеляція до єдності, консенсус
Ставлення до опонентів	Агресивна критика, дискредитація, персоналізація атак	Коректна опозиція, стратегічне дистанціювання, фокус на політиці

Подальший аналіз значення вербальної комунікації у виступах Дональда Трампа та Джо Байдена дозволяє глибше розкрити не лише їхні індивідуальні риторичні стратегії, але й функціональну роль мовлення у формуванні політичної реальності, впливі на масову свідомість та конструюванні політичної ідентичності. Насамперед слід зазначити, що вербальна комунікація у політичних дебатах виконує не лише інформативну, а й інтерпретаційну функцію. Тобто політики не просто повідомляють факти, а інтерпретують їх у вигідному для себе світлі, формуючи певні когнітивні рамки (*frames*), через які аудиторія сприймає політичну дійсність. У цьому контексті Дональд Трамп активно використовує стратегію фреймінгу через спрощення складних явищ та їх персоніфікацію. Наприклад:

«*We're turning the corner. It's going away.*»(Donald Trump, Presidential Debate, 2020)

Це висловлювання демонструє прагнення мінімізувати складність проблеми (пандемії) через оптимістичний, але спрощений наратив. Фраза «*turning the corner*» виступає метафорою змін, яка не містить конкретного змісту, проте створює ілюзію контролю над ситуацією. Таким чином, вербальна комунікація Трампа функціонує як інструмент редукції тривожності електорату через створення позитивного, хоча й часто поверхневого, образу реальності.

Натомість Джо Байден реалізує іншу модель фреймінгу - через деталізацію, конкретизацію та логічну аргументацію. Наприклад:

«*Over 200,000 Americans have died. Anyone who is responsible for that many deaths should not remain President.*» (Joe Biden, Presidential Debate, 2020)

У цьому випадку використання конкретного числового показника «*over 200,000 Americans*» підсилює ефект достовірності та серйозності проблеми. Байден не уникає складності, а навпаки - акцентує її, що свідчить про орієнтацію на раціональне осмислення ситуації аудиторією. Вербальна комунікація тут виконує функцію когнітивної активації, спонукаючи виборців до критичного аналізу.

Окремої уваги заслуговує прагматичний аспект мовлення обох політиків, зокрема використання мовленнєвих актів. Дональд Трамп часто вдається до директивів та експресивів, що мають імперативний або оцінний характер:

«*Don't ever use the word 'smart' with me*.» (Donald Trump, Presidential Debate, 2020)

Цей приклад демонструє персоналізований характер комунікації, де мовлення використовується як засіб домінування над опонентом. Така стратегія сприяє формуванню образу «сильного лідера», однак водночас може викликати ефект конфронтації та поляризації аудиторії. Джо Байден, у свою чергу, частіше використовує асертивні та комісивні мовленнєві акти, які передбачають інформування та зобов'язання:

«*I will make sure we invest in clean energy and create millions of jobs*.» (Joe Biden)

У цьому висловлюванні поєднується інформативна функція з обіцянкою, що формує образ відповідального політика, орієнтованого на майбутнє. Така вербальна стратегія сприяє формуванню довіри та стабільності. Ще одним важливим аспектом є роль синтаксичних структур у формуванні комунікативного ефекту. Дональд Трамп часто використовує

короткі, уривчасті речення, що створює ефект імпульсивності та емоційної насиченості:

«*We did great. Nobody's ever done what we've done*.» (Donald Trump)

Такі конструкції легко сприймаються, швидко запам'ятовуються та мають високий рівень медійної репродукції. Водночас вони можуть знижувати рівень аргументованості висловлювань. Дж. Байден, навпаки, використовує складніші синтаксичні конструкції, що дозволяє йому розгортати аргументацію:

«*If we don't act now, the consequences will be far greater for future generations*.» (Joe Biden)

Це свідчить про орієнтацію на причинно-наслідкове мислення та довгострокову перспективу, що є характерною рисою його комунікативного стилю. Крім того, важливо підкреслити роль повторюваних мовних формул (slogans) у вербальній комунікації обох політиків. У Д. Трампа це, наприклад, «*Make America Great Again*», що функціонує як ідеологічний маркер і символ політичного бренду. У Дж. Байдена аналогічну функцію виконує «*Build Back Better*», що акцентує на відновленні та прогресі. Ці формули виконують не лише комунікативну, а й ідентифікаційну функцію, дозволяючи виборцям асоціювати себе з певною політичною позицією. Для узагальнення розширеного аналізу доцільно подати додаткову таблицю 2.3.2.

Таблиця 2.3.2

Розширений аналіз функцій вербальної комунікації Трампа та Байдена

Функція комунікації	Дональд Трамп	Джо Байден
Фреймінг реальності	Спрощення, персоніфікація, метафоризація	Деталізація, конкретизація, логічність
Мовленнєві акти	Директиви, експресиви	Асертиви, комісиви
Синтаксис	Короткі, імпульсивні речення	Розгорнуті, складні конструкції
Роль гасел	Емоційна мобілізація («Make America Great Again»)	Раціональна перспектива («Build Back Better»)
Тип впливу	Емоційний, конфронтаційний	Раціональний, консолідаційний

Отже, вербальна комунікація у політичних дебатах виступає ключовим інструментом не лише передачі інформації, але й формування політичної картини світу, конструювання ідентичності та впливу на електоральну поведінку. Дональд Трамп використовує мовлення як засіб емоційної мобілізації, спрощення складних процесів і посилення конфронтації, тоді як Джо Байден орієнтується на раціональне переконання, логічну аргументацію та формування колективної відповідальності. Це свідчить про існування двох принципово різних моделей політичної комунікації, кожна з яких має власний механізм впливу на аудиторію та формування політичної довіри.

2.4 Невербальні особливості політичних дебатів Дональда Трампа та Джо Байдена

Дональд Трамп продемонстрував послідовно агресивну та домінантну невербальну поведінку протягом усіх дебатів. Його кінесична поведінка характеризовалася інтенсивною та експансивною жестикуляцією, зокрема різкими вказівними жестами, спрямованими у бік Д. Байдена та модераторів. Часті змахуючі рухи руками, стиснуті кулаки та різкі вказівні жести виконували функцію візуального акцентування його вербальних атак. Проксемічна поведінка Д. Трампа включала систематичне порушення особистого простору через нахили корпусу вперед, що створювало відчуття тиску на опонента. Його мімічний репертуар був надзвичайно виразним - від характерних посмішок-гримас до виразів зневаги, що проявлялися у закачуванні очей та скривленні губ. Особливо показовим було використання гаптичних елементів - Д. Трамп неодноразово жестикулював руками у безпосередній близькості від особи Байдена, що сприймалося як форма невербальної агресії.

Джо Байден, на противагу, реалізував більш рефлексівну та контрольовану невербальну стратегію. Його кінесична поведінка відрізнялася стриманістю та обмеженим набором жестів, серед яких переважали відкриті

долоньові жести, що символізували прозорість та готовність до діалогу. У відповідь на численні перебивання Д. Трампа, Д. Байден демонстрував невербальні сигнали терпіння та зневаги - легкі похитування головою, зведення очей, стримані зітхання. Його проксемічна поведінка була орієнтована на збереження особистого простору та встановлення комфортної дистанції з опонентом. Міміка Байдена передавала спектр емоцій від здивування до роздратування, але завжди залишалася в межах соціальної прийнятності. Особливу увагу привертає його здатність підтримувати прямий візуальний контакт з камерою під час важливих висловлювань, що створювало ефект безпосереднього спілкування з виборцями.

Таблиця 2.4.1

Порівняння невербальних стратегій Трампа та Байдена

Параметр	Дональд Трамп	Джо Байден
Жести	Експансивні, агресивні, вказівні жести, стиснуті кулаки, змахуючі рухи	Стримані, контрольовані, відкриті долоньові жести, обмежений діапазон рухів
Міміка	Інтенсивна експресивність, посмішки-гримаси, вирази зневаги, закачування очей	Стримана емоційність, вирази зневаги та терпіння, контрольовані посмішки
Погляд	Прямі візуальні атаки, часті перемикання уваги, погляди з-під лоба	Прямий візуальний контакт з камерою, стійка концентрація уваги
Поза та орієнтація	Агресивні нахили вперед, порушення дистанції, відкриті пози домінування	Закриті захисні пози, дотримання дистанції, стабільне положення
Паралінгвістика	Підвищена гучність, прискорений темп мовлення, різкі інтонаційні переходи	Спокійний тембр, виміряний темп, стратегічні паузи, послідовна інтонація

Гаптична поведінка	Жестикулювання в близькій зоні опонента, вторгнення в особистий простір	Мінімальна гаптична активність, дотримання просторових меж

Особливо показовим став епізод, коли Д. Трамп систематично перебивав Байдена під час його виступів, що змусило останнього зробити різкий коментар:

«Will you shut up, man?»

Цей вербальний випадок супроводжувався комплексом невербальних сигналів: Д. Трамп продовжував інтенсивно жестикулювати з виразом зневаги на обличчі, тоді як Д. Байден, зробивши глибокий зітх і похитавши головою, демонстрував відверте роздратування та втому. Цей момент став ключовим у демонстрації різниці в їхніх комунікативних стилях.

Іншим характерним прикладом невербальної поведінки став момент, коли Байден, відповідаючи на одне з тверджень Д. Трампа, прямо звернувся до камери зі словами:

«It's hard to get any word in with this clown.»

Ця репліка супроводжувалася специфічними невербальними сигналами - легким посміхом, що передавав зневагу, та рухом руки, що імітував відштовхування, що посилювало ефект від вербального повідомлення та створювало образ стриманого, але впевненого кандидата.

Паралінгвістичні особливості також демонстрували суттєві відмінності: Д. Трамп використовував підвищену гучність, прискорений темп мовлення та різкі інтонаційні переходи, що створювало ефект тиску та агресії. На противагу, Д. Байден демонстрував більш спокійний тембр, виміряний темп мовлення зі стратегічними паузами для наголошення ключових моментів, що сприймалося як ознака самоконтролю та професійності.

Важливим аспектом аналізу є також вивчення проксемічної поведінки обох політиків. Д. Трамп постійно прагнув скоротити дистанцію з опонентом, використовуючи просторові вторгнення як інструмент психологічного тиску.

Байден, навпаки, дотримувався стандартної дистанції, періодично відступаючи назад у відповідь на наступальні дії Трампа, що можна інтерпретувати як спробу збереження особистого комфорту та демонстрацію професійних меж.

Подальше поглиблення аналізу невербальних особливостей політичних дебатів між Дональд Трамп та Джо Байден дозволяє виявити більш складні механізми впливу невербальної комунікації на сприйняття політичних акторів, зокрема через інтеграцію кінесичних, проксемічних, паралінгвістичних та окулесичних параметрів. Насамперед варто звернути увагу на окулесичний компонент (поведінку погляду), який відіграє ключову роль у встановленні комунікативного контакту з аудиторією. Дональд Трамп використовує погляд як інструмент домінування: його тривалий, інтенсивний зоровий контакт з опонентом часто супроводжується нахилом голови вперед та звуженням очей, що створює ефект психологічного тиску. Така стратегія відповідає конфронтаційній моделі комунікації, де погляд функціонує як засіб «візуальної атаки». Крім того, Д. Трамп часто переводить погляд між опонентом, модератором і аудиторією, що свідчить про динамічний, але фрагментований характер його уваги.

Джо Байден, навпаки, демонструє більш стабільний і спрямований погляд, особливо під час звернень до камери. Це створює ефект персоналізованої комунікації з виборцем, коли політик ніби виходить за межі дебатного простору і звертається безпосередньо до кожного глядача. Така стратегія є типовою для консенсусної моделі політичної комунікації, де важливу роль відіграє довіра та відчуття діалогу. Його погляд рідше фіксується на опоненті, що знижує рівень конфронтації та підсилює образ стриманості.

Особливого значення набуває також аналіз мікровиразів обличчя, які, згідно з психологічними дослідженнями, відображають справжні емоційні стани мовця. У Д. Трампа спостерігається широкий спектр мікровиразів, включаючи швидкі прояви роздратування, презирства та іронії. Наприклад,

під час критики з боку Дж. Байдена його обличчя часто демонструє короткочасні гримаси, що поєднують напруження губ і підняття брів. Це підсилює агресивний характер його комунікації та створює образ емоційно залученого, але імпульсивного лідера.

У Дж. Байдена мікровирази є менш інтенсивними, але більш контрольованими. Його реакції, як правило, проявляються у вигляді легкого підняття брів, стриманої посмішки або короткочасного стискання губ, що сигналізує про незгоду. Така поведінка відповідає нормам соціально прийнятної комунікації та сприяє формуванню образу врівноваженого політика.

Важливим аспектом є також синхронізація вербальних і невербальних сигналів. У випадку Дональда Трампа спостерігається висока кореляція між агресивною риторикою та експансивною жестикуляцією: його слова підкріплюються різкими рухами рук, зміною пози та інтонаційними акцентами. Це створює ефект посилення повідомлення, однак іноді призводить до надмірної експресивності, що може знижувати довіру частини аудиторії.

У Джо Байдена, навпаки, вербальні та невербальні компоненти перебувають у більш гармонійному співвідношенні. Його жести, міміка та інтонація підкреслюють зміст висловлювань, але не домінують над ним. Наприклад, під час обговорення соціальних проблем він часто використовує відкриті жести долонями вгору, що символізують щирість і відкритість, у поєднанні зі спокійним тоном голосу. Така узгодженість сприяє підвищенню переконливості його мовлення.

Додатково слід розглянути роль постуральної поведінки (пози тіла) як індикатора внутрішнього стану та комунікативної стратегії. Дональд Трамп часто займає просторово домінуючі пози - широко розставлені ноги, розгорнуті плечі, нахил вперед. Це сигналізує про прагнення контролювати ситуацію та домінувати у комунікації. Його рухи є динамічними, іноді навіть різкими, що створює відчуття напруженості.

Джо Байден, у свою чергу, демонструє більш стабільну та збалансовану позу. Його тіло зазвичай орієнтоване прямо, рухи обмежені та контрольовані. Він рідше змінює позицію, що створює ефект стабільності та передбачуваності. Така постуральна поведінка сприяє формуванню довіри та сприйняття політика як надійного. Для узагальнення розширеного аналізу доцільно представити додаткову таблицю 2.4.2.

Таблиця 2.4.2

Розширена характеристика невербальних параметрів Трампа та Байдена

Параметр	Дональд Трамп	Джо Байден
Окулесика	Інтенсивний погляд, «візуальна атака», часте перемикання	Стабільний погляд, контакт з камерою, орієнтація на аудиторію
Мікровирази	Часті, емоційно насичені (гнів, презирство, іронія)	Контрольовані, стримані (здивування, незгода)
Синхронізація	Перевага невербальних сигналів над вербальними, експресивність	Гармонійне поєднання вербального та невербального
Постура	Домінантні пози, нахили вперед, динамічність	Стабільні пози, врівноваженість, контроль рухів
Комунікативний ефект	Тиск, конфронтація, мобілізація через емоції	Довіра, стабільність, переконання через стриманість

Отже, невербальна комунікація у політичних дебатах виступає потужним інструментом впливу, який часто діє на підсвідомому рівні та суттєво визначає сприйняття політика аудиторією. Дональд Трамп використовує невербальні засоби як інструмент домінування, тиску та емоційної мобілізації, тоді як Джо Байден орієнтується на стриманість, контроль та встановлення довірливого контакту. Ці відмінності відображають не лише індивідуальні особливості їхньої комунікації, але й глибші відмінності у політичних стратегіях і моделях взаємодії з електоратом.

Висновки до розділу 2

У другому розділі роботи було здійснено комплексний аналіз вербальних і невербальних особливостей політичного дискурсу Дональда Трампа, Камали Гарріс та Джо Байдена. Результати дослідження засвідчили, що мовна поведінка політиків є репрезентативною для двох контрастивних стилів політичної комунікації, що відображають як індивідуальні риторичні стратегії, так і глибші ідеологічні розбіжності, особливості цільової аудиторії та способи досягнення комунікативної мети.

У розділі було розкрито значення вербальної комунікації як інструменту політичного впливу. Дональд Трамп використовує стратегічну спрощеність, агресивну поляризацію, емоційні маркери та лінгвістичну агресію, що дозволяє йому мобілізувати ядро своєї електоральної бази. Його мова функціонує як засіб створення альтернативного наративу, де критика перетворюється на засіб політичного позиціонування. Камала Гарріс натомість застосовує логічно організовану структуру мовлення, акцентує увагу на темах соціальної справедливості, громадянської рівності, законності, дотримується високого рівня етичності мовлення. Її вербальна комунікація функціонує як засіб побудови діалогу з різними соціальними групами, створюючи образ послідовного й етичного політичного діяча. Джо Байден застосовує логічно організовану структуру мовлення, акцентує увагу на темах соціальної справедливості, відновлення єдності та етичного керівництва, дотримується високого рівня професійності мовлення. Його вербальна комунікація функціонує як засіб побудови діалогу з різними соціальними групами, створюючи образ досвідченого та стабільного політичного діяча.

Особливу увагу було приділено аналізу невербальної комунікації, яка продемонструвала принципову різницю в комунікативних стилях політиків. Дональд Трамп використовував агресивну невербальну стратегію, що проявлялася в експансивній жестикуляції, порушенні просторової дистанції та інтенсивній міміці, спрямованій на домінування та психологічний тиск. На противагу, Джо Байден демонстрував стриману невербальну поведінку з обмеженою жестикуляцією, контрольованою мімікою та стратегічним

використанням пауз, що створювало образ самоконтролю та професійної врівноваженості. Гарріс демонструвала ще більш виважений та контрольований стиль порівняно навіть з Джо Байденом.

Узагальнюючи проведене дослідження, можна констатувати, що вербальні та невербальні елементи мовлення Дональда Трампа й Джо Байдена з Камалою Гарріс є глибоко індивідуалізованими стратегіями, кожна з яких виконує конкретну функцію у формуванні політичного іміджу, маніпуляції суспільною думкою та побудові електорального капіталу. Різниця у мовленнєвій поведінці двох політиків зумовлена не лише особистими риторичними уподобаннями, а й стратегічною адаптацією до соціальних очікувань виборців, партійної ідеології та вимог політичної сцени США. Вербальна та невербальна комунікація виступає в дебатах не як вторинний супровід ідей, а як ключовий механізм політичного впливу, що реалізує як емоційний, так і раціональний потенціал політичної мови.

Проведений аналіз довів, що комунікативні стратегії Трампа та Байдена не є випадковими, а становлять системний підхід до політичної комунікації, що відповідає їхнім політичним цілям та цільовій аудиторії. Конфронтаційний стиль Трампа, орієнтований на мобілізацію консервативного електорату, різко контрастує з консенсусним підходом Байдена, спрямованим на об'єднання різних соціальних груп та відновлення традиційних політичних норм. Це підтверджує гіпотезу про те, що політична комунікація є не лише засобом передачі інформації, але й потужним інструментом формування політичної реальності та впливу на суспільну свідомість.

ВИСНОВКИ

Політичні дебати є ключовим елементом демократичного суспільства, оскільки саме під час них кандидати мають можливість представити власну позицію, мобілізувати електорат та сформувати публічний імідж. Комунікація в межах політичного дискурсу - складне багаторівневе явище, у якому взаємодіють як вербальні, так і невербальні чинники. Дипломна робота, присвячена вербальним та невербальним особливостям політичних дебатів Дональда Трампа та Каміли Гаріс з Джо Байденом, дозволила виявити глибинні риторичні стратегії, якими політики оперують для досягнення комунікативного успіху, та систематизувати мовленнєві і паралінгвістичні характеристики їхньої поведінки в умовах публічного дискурсу.

У першому розділі роботи було з'ясовано, що політична комунікація в умовах дебатів функціонує як форма публічного мовлення з високим ступенем цілеспрямованості, де мовленнєвий акт є водночас інструментом переконання, конфронтації та демонстрації політичних переконань. Було охарактеризовано основні моделі комунікації дебатів - зокрема, агоністичну модель, де політики вступають у відкриту риторичну боротьбу, та діалогічну модель, зорієнтовану на досягнення згоди або пом'якшення конфлікту. Обидві моделі виявляються релевантними у політичному спілкуванні, проте характер їх реалізації залежить від комунікативного стилю кожного з політиків.

Особливу увагу було приділено категорії емотивності як важливому інструменту впливу на аудиторію. Було доведено, що емоційне насичення політичного мовлення дозволяє політику активізувати увагу слухача, маніпулювати його емоціями та транслювати ідеологічно значущі смисли. Емотивність у мовленні Трампа і Гаріс виконує різні функції: для Трампа вона служить засобом мобілізації та конфронтації, для Гаріс - способом емпатійного контакту з аудиторією та підкріплення раціональних аргументів афективною експресією. Що стосується Джо Байдена, то його емотивність виконує, перш за все, функцію встановлення довіри та створення образу

«емпатійного лідера». Він часто використовує казкові історії з власного життя та емоційно забарвлені звернення до сімейних цінностей, щоб викликати співпереживання та підкреслити свою близькість до проблем звичайних американців. Ця стратегія дозволяє йому поєднувати риси державного діяча з якостями «порядної люди з сусідства», що формує відчуття психологічної безпеки та стабільності.

У другому розділі роботи було здійснено порівняльний аналіз вербальних та невербальних проявів комунікації Дональда Трампа, Каміли Гаріс та Джо Байдена. Аналіз лексики засвідчив, що Дональд Трамп надає перевагу спрощеній, емоційно забарвленій та конфронтаційній лексиці, яка слугує знаряддям політичного позиціонування та активного впливу на масову свідомість. Його риторика ґрунтується на коротких фразах, частих повторах, гіперболах, слоганах і категоричних твердженнях, що сприяє створенню потужного агітаційного ефекту. Камала Гаріс, навпаки, тяжіє до структурованих висловлювань, з використанням аргументативної лексики, соціально-етичної термінології та апеляцій до правової легітимності. Вона демонструє виважену логіко-емоційну рівновагу, орієнтуючись на компетентність та справедливість як ключові меседжі. Що стосується Джо Байдена, то його лексика поєднує в собі елементи як емоційної, так і раціональної комунікації, формуючи образ досвідченого та співчутливого лідера. Він часто вдається до використання автобіографічних відступів, риторики єдності та простої, але не спрощеної лексики, що робить його промови доступними, але не популістськими. Цей стиль слугує для послання ідеї відновлення традиційних цінностей та стабільності, пропонуючи альтернативу як конфронтаційності Трампа, так і надмірно формалізованій структурі Гаріс.

Невербальна поведінка обох політиків виявляє специфічні риси. Дональд Трамп широко використовує жестикуляцію, міміку, інтенсивну зміну інтонацій, вказівні рухи та відкриту позу, що формує образ домінуючого, енергійного, але іноді агресивного політичного лідера. Камала Гаріс, у свою

чергу, демонструє стриманість у невербальних засобах, підтримуючи зоровий контакт, контролюючи міміку та інтонацію, чим досягає ефекту стабільності, надійності та емпатійності. Її жести є поміркованими, але виразними, що дозволяє підтримувати баланс між авторитетністю та доступністю. Джо Байден демонструє невербальну поведінку, що поєднує елементи відкритості та стриманості. Його жестикуляція є плавною та обмеженою, а міміка часто передає співпереживання та впевненість, що формує образ стабільного та доступного лідера. Така манера сприяє створенню ефекту психологічної безпеки та відновлення довіри до інституту влади.

У роботі було зосереджено увагу на значенні вербальної комунікації у створенні політичного іміджу. Виявлено, що мова Дональда Трампа виконує функцію поляризації аудиторії та активного впливу на емоційний рівень сприйняття, водночас як мовлення Камали Гаріс спрямоване на пошук консенсусу, формування морального авторитету та залучення соціально активної частини електорату. Джо Байден використовує вербальну комунікацію як інструмент відновлення діалогу та пошуку компромісів, апелюючи до традиційних цінностей та ідеї національної єдності. Ці політики демонструють високий рівень риторичної адаптації до комунікативної ситуації, що свідчить про стратегічний характер їхньої мовленнєвої поведінки.

Отже, результати дослідження дозволяють дійти висновку, що як вербальні, так і невербальні засоби є невід’ємними складниками політичної комунікації. Дональд Трамп, Камала Гаріс та Джо Байден реалізують різні комунікативні стратегії, проте кожна з них ефективно відповідає на виклики сучасної політичної арени США. Дослідження виявило тісний взаємозв’язок між лексичним вибором, емоційною насиченістю, невербальними маркерами та прагматичною метою мовлення, що підтверджує необхідність комплексного підходу до аналізу політичного дискурсу в майбутніх лінгвістичних і соціокомунікативних дослідженнях.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Байєр О.О. Якісні дослідження в психології: проблеми та їх вирішення. Дніпро, 2022. 80 с.

2. Бацевич Ф. С. Основи комунікативної лінгвістики: підручник. Київ: Академія, 2004. 342 с.

3. Богаченко А., Бакланова Н. М. Роль комунікації в політиці: Матеріали XXVIII наукової конференції здобувачів вищої освіти. Одеса, 2022. С. 51-56.

4. Заграй Л. Тематичний аналіз як якісний метод у феміністичних дослідженнях. Івано-Франківськ, 2019. 16 с.

5. Ільчук Р. В. Вербальна та невербальна комунікація. Вінниця, 2022. 2 с.

6. Іщенко О. В., Верховцова О. М. Відображення емоційно-експресивного компонента у перекладі англомовного політичного дискурсу (на основі фрагментів політичних дебатів). Київ, 2021. 147 с.

7. Калашлінська М. В. Аналіз політичних дебатів в контексті поведінкової теорії політики. Люблін, 2024. 100 с.

8. Каліман М. Р., Рудницька К. Г. Теорія та практика протидії злочинності у сучасних умовах: Невербальна комунікація. Львів, Дніпро, 2022. 404 с.

9. Кульчицька В. В., Денисюк С. Г. Невербальна комунікація в політиці: Вінницький національний технічний університет. Вінниця, 2022. 4 с.

10. Лаврентій М. О. Жанрово-стилістичний аналіз політичних дебатів (на прикладі вітчизняних ток-шоу). Вінниця, 2020. 81 с.

11. Мамчур Л. Ефективна комунікація у професійній діяльності особистості. Біла Церква, 2023. 4 с.

12. Морарь М. В. Політична комунікація в іміджмейкерстві партійного лідера. Гілея: науковий вісник. Мелітополь, 2014. Вип. 81. С. 329-333.

13. Остапенко М. Політична комунікація: теоретичні аспекти дослідження. Київ, 2012. С. 135- 144.

14. Попік І. П. Вербальна та невербальна комунікація (на матеріалі публікацій А. Піза): Записки з романо-германської філології. Одеса, 2018. Вип. 1. С. 159-165.

15. Проноза І. І. Роль політичних комунікацій у сучасному інформаційному просторі: Політикус. Одеса, 2021. Вип. 3. С. 75-80.

16. Рижков М. М., А. С. Носенко. Політична комунікація та її специфіка в міжнародних відносинах. Київ, 2014. Вип. 8. С. 302-313.

17. Смола Л. Є. Інформаційна війна як складник політичної комунікації. Київ, 2015. Вип. 101. С. 411-413.

18. Федик О. Лексико-семантичний аналіз політичних промов Джо Байдена. Тернопіль, 2021. 116 с.

19. Gareth Terry. Thematic Analysis. London, 2017. 169 p.

20. Kaldybekova N., Duisekova K. Examining the Employment of Indirect Communication by Donald Trump: Analyzing Verbal and Non-Verbal Strategies. Almaty, 2023. 21 p.

21. Chilton Paul. Analyzing Political Discourse: Theory and Practice. London: Routledge, 2004. 226 p.

22. Crystal David. The Cambridge Encyclopedia of Language. Third Edition. Cambridge: Cambridge University Press, 2018. 569 p.

23. Dijk Teun A. van. Discourse and Power. London: Palgrave Macmillan, 2008. 320 p.

24. Dijk Teun A. van. Ideology: A Multidisciplinary Approach. London: Sage, 1998. 384 p.

25. Ekman Paul. Emotions Revealed. New York: Holt Paperbacks, 2003. 320 p.

26. Fairclough Norman. Language and Power. London: Routledge, 2015. 270 p.

27. Fairclough Norman. Political Discourse Analysis. London: Routledge, 2012. 256 p.

28. Goffman Erving. The Presentation of Self in Everyday Life. Edinburgh: Anchor Books, 1956. 259 p.

29. Grice H. P.. Studies in the Way of Words. Cambridge: Harvard University Press, 1989. 406 p.

30. Hall Edward T.. The Hidden Dimension. New York: Anchor Books, 1966. 217 p.

31. Jamieson Kathleen Hall. Eloquence in an Electronic Age: The Transformation of Political Speechmaking. Oxford: Oxford University Press, 1988. 304 p.

32. Jamieson Kathleen Hall. Packaging the Presidency. Oxford: Oxford University Press, 1996. 320 p.

33. Lakoff George. Don't Think of an Elephant!. White River Junction: Chelsea Green Publishing, 2004. 128 p.

34. McNair Brian. An Introduction to Political Communication. London: Routledge, 2017. 240 p.

35. Mehrabian Albert. Nonverbal Communication. Chicago: Aldine-Atherton, 1972. 226 p.

36. Moffitt Benjamin. The Global Rise of Populism. Stanford: Stanford University Press, 2016. 240 p.

37. O'Keefe Daniel J.. Persuasion: Theory and Research. Thousand Oaks: Sage, 2015. 416 p.

38. Perloff Richard M.. The Dynamics of Political Communication. New York: Routledge, 2018. 480 p.

39. Schaffner Christina. Analysing Political Speeches. Clevedon: Multilingual Matters, 1997. 256 p.

40. Tannen Deborah. Talking Voices: Repetition, Dialogue, and Imagery in Conversational Discourse. Cambridge: Cambridge University Press, 2007. 256 p.